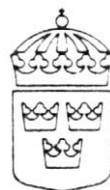

Motion till riksdagen

1989/90:K229

av Allan Ekström och Bengt Harding Olson (m, fp)

Grundlagsfäst äganderätt

Mot.
1989/90
K229–230

Äganderätten är svagt skyddad i regeringsformens rättighetskapitel. I 2 kap. 18 § sägs endast att varje medborgare vars egendom tas i anspråk genom expropriation eller annat sådant förfogande skall vara tillförsäkrad ersättning för förlusten enligt grunder som bestäms i lag. Tekniskt sett är det fråga om en formregel som föreskriver att ersättningsreglerna för visst fall skall vara fastlagda i lag.

Bestämmelsen kan därutöversägas innebära att ersättningsregler skall finnas och att dessa skall vara så beskaffade att egendomsförlusten ersätts i rimlig omfattning.

Denna formella garanti gäller dock enbart i fråga om expropriation, ett ingrepp som kan rikta sig endast mot fast egendom. Vilka andra ingripanden i ägandet som förstås med "annat sådant förfogande" är oklart och har aldrig på allvar prövats. Regeringsformens ifrågavarande bestämmelse erbjuder icke ett äganderättsskydd som uppfyller ens mycket lågt ställda krav.

Det nu beskrivna rättsläget ter sig märkligt mot bakgrund av att Sverige – genom att godkänna Europarådskonventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna jämte tilläggsprotokoll – åtagit sig att upprätthålla ett mycket mera långtgående skydd för äganderätten än det som ifrågavarande grundlagsstadgande ger uttryck för.

Artikel 1 i första tilläggsprotokollet till nämnda konvention tillförsäkrar envar i Sverige ett generellt skydd för all egendom. Skyddet tillkommer såväl fysisk som juridisk person. Den engelska originaltexten talar härvidlag om "the peaceful enjoyment of his possession". På svenska är det närmast en regel om att envar är berättigad att i lugn och ro få åtnjuta äganderätten till sin egendom. Artikeln anger vidare *dels* de förutsättningar under vilka ett berövande av egendomen får ske, *dels* villkoren för sådana ingrepp i ägandet som inte är så långtgående att äganderätten helt går förlorad. Totalt *berövande* av ägande får enligt artikeln endast ske i tre fall: för tillgodoseende av ett allmänt intresse och då i enlighet med föreskrift i lag (1), för uttag av skatter och andra pålagor (2) samt för betalning av böter, viten och liknande straffavgifter (3). Något berövande av egendom får dock aldrig ske i strid med den internationella rättens föreskrifter. Vad därefter gäller *inskränkningar* i äganderätten tillägger artikeln staten rätt att göra sådana ingrepp i ägandet som den bedömer som nödvändiga för att säkerställa att egendomen används i överensstämmelse med vad det allmänna intresset kräver.

Europarådsbestämmelsen utgår således från att det skall finnas ett generellt skydd för allt ägande, men den ger samtidigt staten ganska vittgående möjligheter att både totalt beröva den enskilde hans egendom och ingripa begränsande i hans möjligheter att nyttja egendomen. Artikeln kan ses som ett försök att balansera de olika intressen som gör sig gällande på detta område. Å ena sidan erkänns äganderätten som grundläggande princip. Å andra sidan får staten rätt att i vissa lägen upphäva äganderätten och även att i andra situationer göra sådana ingrepp i den enskildes frihet att bruka sin egendom som kan behövas för att tillgodose allmänna intressen.

Det är en naturlig åtgärd att *överföra* den internationella förpliktelse att skydda ägandet som Sverige åtagit sig till regler i intern svensk rätt. Det är en anomali att de enskilda i Sverige på ett centralt område skall behöva vända sig till ett internationellt organ – Europarådskommisionen – för att få sin sak prövad. I stället borde prövningen av olika äganderättsingrepps rättsenlighet genom regler i grundlagen i första hand förläggas till svenska instanser.

Det synes oss närmast självklart att Sverige *införlivar* Europarådsstadgandet med den nationella rättighetskatalogen i 2 kap. regeringsformen. Vi har gjort en svensk översättning av art 1 i första tilläggsprotokollet och därvid anpassat reglerna till svenska förhållanden. Jämkningarna i texten är nödvändiga, eftersom en ordagrann översättning inte skulle ge den någon riktigt klar mening. Bestämmelsen måste vidare utformas så att den passar in i raden av andra rättighetsregler i 2 kap. RF. Slutligen bör ersättningsreglerna i nuvarande 2 kap. 18 § RF bibehållas i lämplig form, då denna paragraf nu föreslås förändrad. De har inarbetats i vårt förslag.

Motsvarande ändring bör göras i 20 § första stycket punkt 9 beträffande utlämning.

Som framgått är vårt förslag uttryck för redan gällande rätt. Vad vi vill uppnå är att denna grundlagsfästes.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen beslutar anta följande nya lydelse av 2 kap. 18 § regeringsformen:

Varje medborgare har rätt till sin egendom. Han får dock av det allmänna frånhändas egendom genom beslut om skatt eller annan påлага eller genom beslut om brottspåföljd eller vite, förutsatt att åtgärden inte genom omfattning, syfte eller eljest framstår som uppenbart oskälig i ett demokratiskt samhälle. I övrigt får han inte berövas egendom annat än genom föreskrift i lag för tillgodoseende av viktigt allmänt intresse och under förutsättning att ersättning för förlusten är tillförsäkrad honom genom lag.

I medborgarens rådighet över sin egendom får inskränkning göras genom föreskrift i lag för att tillgodose viktigt allmänt intresse eller enskilt intresse av särskild betydelse. För därav föranledd förlust eller skada skall ägaren vara tillförsäkrad ersättning enligt föreskrift i lag.

Beträffande begränsning enligt första stycket tredje meningen och andra stycket första meningen gäller vad som föreskrives i 12 § andra stycket.

Stockholm den 24 januari 1990

Mot. 1989/90

K229

Allan Ekström (m)

Bengt Harding Olson (fp)